

ЛІТЕРАТУРА:

1. Желюк О.М. Удосконалення навчального фізичного експерименту засобами сучасної електронної техніки: Дис. ... канд. пед. наук, 13.00.02/ Рівненський держ. пед. інститут. – Рівне, 1996. – 222 с.
2. Иваницкий А.И. Тематический контроль и коррекция знаний по физике в старших классах средней школы: Дис. ... канд. пед. наук, 13.00.02/ НИИ педагогики Украины. – К., 1991. – 245 с.
3. Прудской В.И. Средства телевидения и вычислительной техники в системе демонстрационного эксперимента по физике в средней школе: Дис. ... канд. пед. наук, 13.00.02/ НИИ педагогики УССР. – К., 1992. – 118 с.
4. Сосницька Н.Л. Удосконалення навчального експерименту з хвильової оптики засобами нових інформаційних технологій: Дис. ...канд. пед. наук, 13.00.02 / Бердянський держ. педагогічний ін-т ім. П.Д.Осипенка. – Бердянськ, 1998. – 272 с.
5. Маланюк П.М. Повышение эффективности самостоятельной работы учащихся при изучении физики на основании использования компьютерной техники: Дис. ... канд. пед. наук, 13.00.02 / НИИ педагогики УССР – К., 1990. – 164 с.
6. Горошко Ю.В. Вплив нової інформаційної технології на практичну значимість результатів навчання математики у старших класах середньої школи: Дис. ...канд. пед. наук, 13.00.02/ Укр. держ. пед. університет ім. М.П.Драгоманова. – К., 1993. – 103 с.
7. Меньшикова Ж.А. Особистісно орієнтована педагогічна взаємодія вчителя та учнів при комп'ютерному навчанні: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. – Одеса, 1996. – 24 с.

УДК 371.212

М.К. Шеремет, О.Б. Качуровська

НОВІ КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ У СИСТЕМІ КОРЕКЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Стаття присвячена актуальній проблемі використання комп'ютерних технологій у практику спеціальних шкіл для учнів з тяжкими порушеннями мовлення. Застосування комп'ютерних програм як допоміжного засобу в корекційній роботі дозволяє значно підвищити рівень засвоєння мовленнєвих знань, умінь та навичок молодшими школярами з вадами мовлення.

The article is devoted to the actual problem of using computer technologies in the practice of specialized schools for pupils with hard speech defects. The using of computer programmes as an auxiliary means in the correction work allows to make the level of mastering speech knowledge, skills and habits higher for pupils with speech defects.

Одним із головних завдань навчання української мови у програмах масових та спеціальних шкіл є формування грамотності усного та писемного мовлення. У спеціальних школах для дітей з тяжкими вадами мовлення (ТВМ) об'єктивно існують специфічні утруднення в оволодінні програмовим матеріалом, пов'язані з порушенням їх мовленнєвого розвитку.

Рівень розвитку мислення, як зазначає Л.С.Виготський, залежить від рівня мовленнєвого розвитку дитини. Дослідники (В.В.Тарасун, М.К.Шеремет, Л.Ф.Спірова, Є.Ф.Соботович та ін.), вказуючи на особливості сприймання породження мовленнєвих висловлювань таких дітей, підкреслюють особливості їх психофізичного розвитку. Спеціальне корекційно-розвиваюче навчання учнів з вадами мовлення потребує пошуку так званих „обхідних шляхів” та розробки допоміжних і специфічних за своїм характером засобів навчання.

Запроваджуючи комп'ютерні технології в школах для дітей з ТВМ, можна визначити їх основні функціональні можливості:

- забезпечення учнів за допомогою спеціальних навчально–корекційних програм системою знань, умінь і навичок з певного навчального предмета;
- подолання недоліків мовленнєвого розвитку, можливість індивідуалізації процесу навчання;
- розвиток мотиваційної сфери та пізнавальних інтересів учнів;
- контроль за якістю знань та вмінь учнів.

Вдало дібрані комп'ютерні програми забезпечують розвиток здібностей дітей, їх інтересів, умінь та навичок і потребують певного рівня пізнавальної активності. Робота з графічним матеріалом спонукає дітей до обговорення побаченого на екрані комп'ютера, що має велике значення для дітей з затримкою мовленнєвого розвитку. Комп'ютерна програма є персонажем-помічником, де комп'ютерний герой – це цікавий співрозмовник, який за необхідності приходить на допомогу дитині, підказує та пояснює матеріал, забезпечує розвиток комунікативних форм і функцій мовленнєвої діяльності.

Комп'ютер та комп'ютерну програму тією чи іншою мірою можна використовувати на будь-якому етапі уроку, залежно від дидактичної мети. На етапі засвоєння нових знань комп'ютерний малюнок забезпечує найбільш сприятливу наочно-образну демонстрацію для запам'ятовування учнями навчального матеріалу, яка крім зміцнення пам'яті, стимулює образно-емоційне мислення. На етапі узагальнення та закріплення знань комп'ютерна програма може виявити прогалини у засвоєнні матеріалу та визначити шляхи їх усунення. Використовуючи нескладні тестові завдання, можна значно швидше здійснити перевірку знань учнів, ніж традиційними засобами.

Однак, як показує практика, комп'ютер поки що не став повноцінним засобом навчання у школах для дітей з вадами мовлення. Це пов'язано не тільки з проблемами, зазначеними у науковій літературі, а саме: не відповідністю тематики спеціалізованих комп'ютерних програм навчальним програмам шкільних предметів, не дотриманням психолого-педагогічних вимог і уроку з використанням комп'ютерних технологій та ін. У деякій мірі для досягнення позитивного ефекту при використанні інформаційних технологій необхідно дотримуватись таких умов:

- **часових.** Кожний предмет шкільної програми має свої організаційно-методичні і змістовні особливості відповідно з якими повинен бути обраний момент „включення” в нього інформаційних технологій;
- **технічних.** Технічні характеристики персональних комп'ютерів різні. Залежно від обсягу корекційних та навчальних завдань, які визначає учитель, необхідно підібрати комп'ютер та доповнюючі пристрої (такі як принтер, навушники, мікрофон та ін.).

Наприклад: використання на уроці корекційно-розвиваючої програми „Видимая речь” потребує наявності спеціально розробленої звукової плати мікрофона та більш потужного комп'ютера, ніж для програм з тестовими завданнями.

- **організаційних.** Умовою ефективного використання комп'ютерних засобів є спеціальна підготовка вчителів та наявність спеціалізованих комп'ютерних програм для вирішення навчальних і корекційних завдань. Корекційну роботу в комп'ютерному класі повинні проводити не програмісти, а педагоги-дефектологи, завданням яких є аналіз комп'ютерних програм, визначення місця, ролі, способу включення в навчальний процес, а також підбір корекційних завдань.

У спеціальних школах для дітей з вадами мовлення, в умовах комп'ютерного навчання, пріоритетними визначаються такі завдання, вирішення яких без комп'ютера ускладнюється або практично неможливе в умовах традиційного навчання:

- 1) можливість досягнення більш високої мотивації при роботі комп'ютером, ніж у традиційних умовах;
- 2) досягнення навчального ефекту в більш короткі, порівняно із традиційним навчанням, терміни;

3) індивідуалізація процесу виконання завдання за рахунок використання комп'ютерних технологій.

У корекційній педагогіці правомірним є використання неспеціалізованих програмних засобів загального призначення за умови розробки дефектологами спеціального методичного підходу, що враховує загальні закономірності і специфічні особливості дитини.

У своїх дослідженнях ми поставили завдання з'ясувати, за яких причин інформаційні технології не використовуються в навчальному процесі шкіл для дітей з тяжкими вадами мовлення. З цією метою було проведено анкетування, в якому взяли участь учителі спеціальних шкіл м. Хмельницького, м. Києва та Київської обл. (м. Васильків) На питання: Чи є комп'ютерний клас у Вашому навчальному закладі? 60 (73%) із 82 респондентів дали позитивну відповідь.

При наявності комп'ютерного класу ми з'ясували рівень комп'ютерної техніки (рівень визначався за п'ятибальною шкалою: 1-й рівень – застаріле, непридатне до використання в навчальному процесі обладнання, 5-й рівень новітнє мультимедійне обладнання). Відповіді розподілились наступним чином: 1 рівень (застаріле) – 7 (8,5%); 2 рівень – 9 (10,9%); 3 рівень – 29 (35,3%); 4 рівень – 11 (13,4%); 5 рівень (новітнє) – 4 (4,8%).

Аналіз отриманих результатів показав, що комп'ютерна техніка в спеціальних закладах є, і її рівень в більшій мірі дозволяє використовувати її в процесі навчання (53 (64,6%) із 82). Нас також цікавило питання, чи використовують вчителі комп'ютер у школах з навчально-корекційною метою. Було отримано наступні відповіді:

Більшість респондентів (51 (62,1%) із 82) не використовують комп'ютер. Це обумовлено різними причинами, а саме: відсутність спеціальних навчально-корекційних програм, що спираються на шкільну програму і виступають доповненням до вже існуючих засобів, форм і методів організації уроку, якісного методичного забезпечення, що супроводжує дані програми; низький рівень або відсутність необхідної комп'ютерної техніки; невміння працювати за комп'ютером. Тільки 8(9,7%) респондентів відповіли, що використовують комп'ютер у навчальному процесі.

Далі було поставлене запитання: Як Ви вважаєте, який напрямок застосування комп'ютерної техніки в спеціальній школі є найбільш доцільним? Саме тут один респондент міг вибрати один або кілька варіантів відповідей (таким чином, кожен із варіантів відповідей „отримував” один бал, якщо відмічений респондентом). У підсумках на перше місце вийшов такий напрямок використання комп'ютера, як засобу корекційного навчання (55балів). Інші відповіді виглядали наступним чином: комп'ютер, як засіб контролю знань та вмінь учнів – 46 балів; комп'ютер, як ілюстративний засіб < 34 бали; як засіб для самоосвіти – 29 балів; як засіб організації лабораторного практикуму – 25 балів.

Також, нами було з'ясовано фактори, що перешкоджають впровадженню комп'ютерних технологій в навчальний процес шкіл для дітей з вадами мовлення. В своїх дослідженнях ми виділили чотири, найбільш важливих фактори, а саме:

- недостатня кількість спеціальних корекційно-розвиваючих програм та методик використання комп'ютера;
- недостатня кількість комп'ютерної техніки в школі;
- недостатній рівень комп'ютерної грамотності вчителя;
- недостатній рівень комп'ютерної грамотності учня.

Для отримання більш точних результатів при відповіді на поставлене запитання було використано метод рейтингової оцінки. Респондентам було запропоновано чотири варіанти відповідей, кожен з яких вони повинні оцінити за п'ятибальною шкалою. Набрані кожним фактором бали додавались. (якщо той чи інший фактор не оцінювався, йому присвоювалося 0 балів). Виділені нами фактори отримали наступну оцінку вчителів: недостатня кількість спеціальних корекційно-розвиваючих програм та методик використання комп'ютера – 256 балів; недостатня кількість комп'ютерної техніки в школі – 120 балів; недостатній рівень комп'ютерної грамотності вчителя – 98 балів; недостатній рівень комп'ютерної грамотності учні – 62 бали.

Таким чином, анкетування показало, що в школах для дітей з вадами мовлення комп'ютерні технології набувають найбільшої цінності не як предмет вивчення, а як новий засіб корекційного навчання. Завдяки вдалому поєднанню комп'ютерних та традиційних підходів досягається індивідуальність, максимальна ефективність корекційного навчання. Проблеми використання комп'ютерних засобів у процесі навчання в деякій мірі пов'язані з готовністю сучасного вчителя-дефектолога використовувати персональний комп'ютер як засіб корекційного навчання.

Рациональне використання новітніх технологій залежить в більшій мірі від професійної компетенції педагога-дефектолога, його вміння запровадити ці технології в систему навчання кожного учня. Крім цього, як показали результати дослідження, актуальною на сьогоднішній день залишається проблема недостатньої кількості спеціалізованих комп'ютерних програм для вирішення навчальних і корекційних завдань, а також спеціально розроблених методичних підходів. Ефективність навчання за допомогою комп'ютера в значній мірі залежить від якості навчальних програм. При низькій якості цих програм комп'ютер природно не виправдовує тих надій, на підвищення ефективності навчання, що на нього покладаються. Проектування навчальної програми повинне базуватися на певному психолого-педагогічному фундаменті, де насамперед, треба спроектувати процес корекційного навчання і лише потім здійснювати його машинну реалізацію.

При дотриманні зазначених умов, сучасні інформаційні технології зможуть бути дієвим дидактичним засобом корекційно-розвиваючого навчання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гевал П.А. Загальні принципи використання комп'ютера на уроках різних типів // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2000. – №3. – С. 33-35.
2. Демушкин А.С., Кириллов А.И., Сливина Н.А. Компьютерные обучающие программы. Классификация. Критерии качества // Информатика и образование. – 1995. – №3. – С. 15-22.
3. Засоби навчання загальноосвітніх навчальних закладів (теоретико-методологічні основи): Навч. посібник для студент, вищ пед. навч. закладів та слухачів системи післядипломної освіти / А.М. Гурій, І.В. Орлова, М.І. Шут, В.В. Самсонов – К.: НПУ ім. Драгоманова, 2001. – 96 с.
4. Кривошеев А.О. Проблеми розвитку компьютерных обучающих программ // Высшее образование в России. – 1994. – №3. – С. 12-20.
5. Кривошеев А.О. Разработка и использование компьютерных обучающих программ // Информационные технологии. – 1996. – №2. – С. 14-18.

УДК 371

Т.С. Нестеренко, О.А. Гуцаленко

ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРА В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Стаття присвячена висвітленню основних проблем запровадження новітніх інформаційних технологій в сучасну освіту, можливостям використання їх як у навчальних, так і у виховних цілях, а також особливостям роботи з новими інформаційними програмами в умовах початкової школи.

Now that people globally undergo the transition from post-industrial period to the time of information networking it is impossible to underestimate the importance of new information technologies. And this is the main issue of the paper under consideration. We discuss some issues of implementing new information technologies into the process of education and their teaching and pedagogical values.